

28.3.2014

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja hallinto-osasto

Lausunto selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Pyydettyä lausuntona valtionosuusjärjestelmän uudistamista koskevasta selvitysmiehen esityksestä Oulaisten kaupunginhallitus toteaa seuraavaa:

1. Valtionosuusuudistuksen tarve

Valtionosuusuudistus sisältyi nykyiseen hallitusohjelmaan, jossa järjestelmän uudistamisen lähtökohtina olivat järjestelmän uudistaminen osana kuntarakennemuutosta, järjestelmän yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen sekä järjestelmän kannustavuuden parantaminen.

Kaupunginhallituksen mielestä järjestelmän yksinkertaistamistavoitteeseen ja kannustavuutta lisäävien elementtien sisällyttäminen esitykseen ovat perusteltuja. Kun nykyinen järjestelmä sisältää 48 kriteeriä ja 3 lisäosaa, joiden osalta painoarvoja ei vuosikausiin ole tarkistettu, on järjestelmä selkeästi vanhentunut. Kriteerien määrän vähentäminen peruspalveluissa 8 kriteeriin ja 3 lisäosaan, sairastavuuden painoarvon lisääminen sekä vuosittainen kustannustenjaon tarkistaminen ovat perusteltuja uudistuksia. Uuteen järjestelmään sisältyvä yhden ikärakenteen malli selkiyttää myös järjestelmää.

Kustannusten laskennalliseen keskiarvoon perustuvien kriteerien osalta kunta hyötyy, jos se tuottaa palvelun alle keskiarvon. Tämä kannustava elementti on palveluiden tuottamisessa ja järjestämisessä hyvä, mutta edellyttää myös sitä, että kriteerien asettamisen jälkeen ei niitä eikä niiden perusteita muuteta kevyin perustein.

Järjestelmän kannustavuuden lisääminen siirtymällä kustannusten tasauksesta tulojen tasaukseen on sekin perusteltua, samoin työpaikkaomavaraisuuden nostamiseen kannustava uusi lisäosa järjestelmässä.

Selvitysmiehen esityksen mukaan uusi valtionosuusjärjestelmä on ”pääosin kuntaliitosneutraali”: kuntaliitosten yhteydessä kompensoidaan mahdolliset valtionosuusmenetykset. Tämän tavoitteen osalta kaupunginhallitus pitää uudistusta oikeudenmukaisena, ja kun myös nykyjärjestelmään sisältyviä

määräytymisperusteiden porrastuksia poistetaan, ei vapaaehtoisin kuntaliitoksiin ole järjestelmästä aiheutuvia esteitä.

Valtionosuusuudistuksen valjastaminen osaksi kuntarakenneuudistusta herättää kysymyksiä: Järjestelmän kuntaliitosneutraalisuus on oikein, sen sijaan esityksen vaikutukset valtionosuuteen kuntakoon mukaan viittaa tarkoitukselliseen keskittämispyrkimykseen. Laskennallinen valtionosuusjärjestelmän vaikutus tuloveroprosenttiin on keskimäärin alle 2000 asukkaan kunnissa + 1,8 prosenttiyksikköä, kuntaryhmissä 2001 – 6000 asukasta ja 6001 – 10000 asukasta + 0,7 ja vielä 10001 – 20000 asukkaan kunnissa + 0,2 prosenttiyksikköä. Näitä suuremmissa kunnissa vaikutus keskimäärin on verotusta keventävä.

2. Laskentaperusteet

Kaupunginhallituksen käsityksen mukaan ikärakenne- ja sairastavuuskertoimien perusteena käytetyt THL:n ja VATT:n selvitykset antavat järjestelmälle ulkopuolista ja neutraalia uskottavuutta. Kertoimien tarkistukset tehdään vuosittain, mikä on selvä parannus aiempaan. Sairastavuuden painoarvon nosto 2,5 –kertaiseksi nykyisestä on hyvä. Jatkossa sairastavuuden kriteerien osalta on seurattava kustannuksia aiheuttavia sairauksia ja pidettävä kriteeristö ajan tasalla.

Vieraskielisyyden huomioiminen on perusteltua, koska maahanmuutto on jatkuvaa ja pysyvää.

Asukastiheyden kerroin on rajattu maksimissaan 20:een. Rajausta vaikuttaa keinotekoiselta eikä sitä ole perusteltu.

Koulutustausta ja työpaikkaomavaraisuus on nostettu uusiksi kriteereiksi. Kunnan koulutustaustakriteerin kerroin määräytyy sen perusteella, mikä osuus 30 – 54 –vuotiaista on ilman tutkintoa. Tämän kriteerin taustalla lienee terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvitykset, joissa koulutustaso on kytketty tulotasoon ja päätelty näiden yhteys huono-osaisuuteen. Tältä osin uudistus on huonosti perusteltu ja teoreettinen.

Työpaikkaomavaraisuuden kertoimella halutaan kannustaa kuntia aktiivisuuteen elinkeinopolitiikassaan. Aktiivinen elinkeinopolitiikka sinällään on tavoitteena hyvä, mutta onko uuden järjestelmän 200 M€ lähinnä ”näpätys” ns. kehyskuntien suuntaan?

3. Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus

Verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen kannustavuutta pyritään lisäämään siten, että jatkossa verotulojen kasvu hyödyttää myös tasausrajan alapuolella olevia kuntia. Esityksessä verotulojen tasauksen tasausraja korotetaan 100 prosenttiin ja tasausrajaksi ehdotetaan 80 prosenttia tasausrajan ja kunnan asukaskohtaisen laskennallisen verotulon erotuksesta. Mukaan otettaisiin uutena 50 % voimalaitosten kiinteistöverosta.

Kaupunginhallitus pitää uudistusta muilta osin oikeasuuntaisena, mutta koko järjestelmässä suurin ongelma on vuonna 2011 tehty muutos, jolla kiinteistö-

Osoite
PL 22/ Oulaistenkatu 12
86301 OULAINEN
Email: kaupunki@oulainen.fi
etunimi.sukunimi@oulainen.fi

Vaihde 08 - 47931
Telefax 08 - 473915
www.oulainen.fi
y-tunnus 0186852-2

PANKKIYHTEYDET	(IBAN-muoto)
Nordea	FI39 2136 1800 0602 21
Op	FI36 5313 0120 0000 14
Danske Bank	FI86 8000 1400 8608 97

verot otettiin pois tasauksen piiristä. Kiinteistöverot tulisikin palauttaa kokonaisuudessaan järjestelmään, ja kun koko valtionosuusjärjestelmän lähtökohtana on kustannusneutraalisuuden säilyttäminen suhteessa nykyjärjestelmään, ei tämä tavoite muuttuisi. Voimalaitosten osalta on erikseen todettava, että niiden tuottama energia ja hyödyt harvoin rajoittuvat yhteen kuntaan, mutta haittavaikutukset voivat olla hyvinkin paikallisia.

4. Siirtymätasauksen kesto ja porrastus

Kunnittaisessa muutoksessa käytettävä viiden vuoden siirtymäaika on riittävä edellyttäen, että järjestelmä muutosvaikutuksia saadaan vielä tasattua. Muutosvaikutukset kohtelevat kaltoin mm. harvaan asuttuja alueita Itä-Suomessa, Koillismaalla ja Lapissa sekä samaan aikaan Satakunnan kuntia, mikä viittaa joidenkin kriteerien keskeneräisyyteen.

Valtionosuusuudistuksen "kiihtyvä" viiden vuoden porrastus +/- 50 → 50 → 80 → 80 → 120 €/as yhdistettynä valtionosuusleikkauksiin vie eniten menettävien kuntien palvelutarjonnalta pohjan ja kiihdyttää maassamuuttoa.

OULAISTEN KAUPUNGINHALLITUS

Esa Sippola
kaupunginjohtaja

Hannu Kaartinen
kaupunginkamreeri